WALES AUDIT OFFICE
SWYDDFA ARCHWILIO CYMRU

Archwilydd Cyffredinol Cymru
Auditor General for Wales

Llywodraethu Da wrth benderfynu ar newidiadau sylweddol i wasanaethau – **Cyngor Gwynedd**

Blwyddyn archwilio: 2016-17

Dyddiad cyhoeddi: Ebrill 2017

Cyfeirnod y ddogfen: 678A2016

Paratowyd y ddogfen hon fel rhan o waith a gyflawnir yn unol â swyddogaethau statudol.

Os gwneir cais am wybodaeth y gallai'r ddogfen hon fod yn berthnasol iddi, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd o dan adran 45 o Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth 2000. Mae Cod adran 45 yn nodi'r arfer a ddisgwylir gan awdurdodau cyhoeddus wrth ymdrin â cheisiadau, yn cynnwys ymgynghori â thrydydd partïon perthnasol. Mewn perthynas â'r ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru yn drydydd partïon perthnasol. Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynglŷn â datgelu neu ailddefnyddio'r ddogfen hon i Swyddfa Archwilio Cymru yn swyddog.gwybodaeth@archwilio.cymru.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Roedd y tîm a gyflawnodd y gwaith yn cynnwys Nigel Griffiths, Sian Clark, Andy Bruce a Non Jenkins dan gyfarwyddyd Jane Holownia.

Cynnwys

Mae trefniadau llywodraethu Cyngor Gwynedd ar gyfer newid gwasanaethau'n gadarn ac yn gwella, gan gefnogi proses gwneud penderfyniadau effeithiol yn well.

Adroddiad cryno

Crynodeb 4

Cynigion ar gyfer gwella 6

Adroddiad manwl

Mae trefniadau llywodraethu Cyngor Gwynedd ar gyfer newid gwasanaethau'n gadarn ac yn gwella, gan gefnogi proses gwneud penderfyniadau effeithiol yn well 7

- Mae newidiadau i wasanaethau'n cael eu cynllunio a'u rhoi ar waith mewn fframwaith strategol clir 7
- Mae trefniadau llywodraethu ac atebolrwydd ar gyfer penderfynu ar yr angen i newid gwasanaethau, a natur hynny, wedi'u diffinio'n glir a'u deall yn dda yn gyffredinol 8
- Mae achosion busnes wedi'u strwythuro'n dda ac yn addysgiadol, ond nid yw'r broses o adolygu a herio opsiynau darparu gwasanaethau gan bwyllgorau craffu bob amser yn amserol 8
- Mae ymgysylltu â rhanddeiliaid yn gynhwysfawr ac yn amrywiol 10
- Mae trefniadau i fonitro, asesu ac adrodd ar effaith newidiadau i wasanaethau'n parhau i gryfhau 11
- Mae hunanasesiadau blynyddol o drefniadau llywodraethu'r Cyngor yn seiliedig ar risg ac yn hyrwyddo gwelliant parhaus 12

Adroddiad cryno

Crynodeb

1 Mae llywodraethu'n ymwneud â sut mae cyrff cyhoeddus yn sicrhau eu bod yn gwneud y pethau iawn, yn y ffordd iawn, ar gyfer y bobl iawn, mewn modd amserol, cynhwysol, agored, gonest ac atebol. Mae'n cynnwys y systemau a'r prosesau, a'r diwylliannau a'r gwerthoedd, sy'n cyfarwyddo ac yn rheoli cyrff cyhoeddus y maent yn atebol iddynt, yn ymgysylltu â nhw a, lle y bo'n briodol, yn arwain eu cymunedau.[1]

2 Mae llywodraethu da yn hanfodol er mwyn gwarchod arian cyhoeddus yn effeithiol a darparu gwasanaethau cyhoeddus effeithlon yr ymddiriedir ynddynt yn barhaus. Mae'r hinsawdd ariannol bresennol a'r setliadau is i lywodraeth leol yn ogystal â'r galw cynyddol am rai gwasanaethau yn golygu ei bod yn debygol y bydd angen i bob cyngor barhau i wneud penderfyniadau ynghylch cyfluniad gwasanaethau a'r modd y cânt eu darparu yn y dyfodol. Mae llywodraethu da'n hanfodol wrth benderfynu ar newidiadau i wasanaethau. Yn aml mae'r fath benderfyniadau yn rhai dadleuol ac yn ennyn cryn dipyn o ddiddordeb lleol a gallant gael effeithiau sylweddol ar yr unigolion a'r grwpiau y maent yn effeithio arnynt.

3 Ers mis Ebrill 2016, bu'n ofynnol i gynghorau gydymffurfio â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) a Chanllawiau Statudol cysylltiedig. Mae'r Canllawiau Statudol yn nodi'r canlynol: 'Gyda'i gilydd, bwriedir i'r saith nod llesiant a'r pum ffordd o weithio a ddarperir gan y Ddeddf gefnogi a darparu gwasanaeth cyhoeddus sy'n diwallu anghenion y presennol heb beryglu gallu cenedlaethau'r dyfodol i ddiwallu eu hanghenion eu hunain'.[2] Mae'r ddeddfwriaeth hon yn pwysleisio pwysigrwydd llywodraethu effeithiol i gyflawni nodau llesiant.

4 Mae'r adolygiad hwn yn canolbwyntio ar effeithiolrwydd trefniadau llywodraethu Cyngor Gwynedd (y Cyngor) ar gyfer penderfynu ar newidiadau i wasanaethau. Rydym yn diffinio newid i wasanaethau fel unrhyw newid sylweddol i'r ffordd y caiff gwasanaethau eu darparu a/neu unrhyw newid sylweddol o ran profiadau defnyddwyr gwasanaethau allanol o wasanaethau. Gallai hyn gynnwys, er enghraifft, newidiadau i'r ffordd y caiff y gwasanaeth ei ddarparu, lefel y gwasanaeth a ddarperir, argaeledd y gwasanaeth neu gost y gwasanaeth.

[1] CIPFA/SOLACE Delivering Good Governance in Local Government: Framework 2007

[2] Rhannu Pwrpas: Rhannu Dyfodol, Canllawiau statudol ar Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, Llywodraeth Cymru

5 Gan gymryd fframwaith diwygiedig Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth (CIPFA) ar gyfer 'Delivering good governance in local government' fel safon briodol, mae'r adolygiad hwn yn darparu llinell sylfaen i'r Cyngor gynllunio rhagor o welliannau. Yn yr asesiad hwn, a gynhaliwyd rhwng mis Medi a mis Tachwedd 2016, ystyriwyd agweddau ar drefniadau gwneud penderfyniadau mewn perthynas ag ystod o gynigion ar gyfer newidiadau sylweddol i wasanaethau. Ymhlith y newidiadau i wasanaethau a ystyriwyd roedd:

- newidiadau i wasanaethau casglu gwastraff gweddilliol (na ellir ei ailgylchu); ac
- adolygu a moderneiddio llyfrgelloedd er mwyn darparu gwasanaethau addas at y diben mewn cyllideb weithredu lai.

Ni wnaethom edrych yn fanwl ar bob un o'r penderfyniadau unigol ynghylch newid gwasanaethau, ond yn hytrach eu defnyddio fel enghreifftiau i gyfeirio atynt a llywio'r ffordd y mae'r Cyngor yn mynd ati i wneud penderfyniadau ynghylch newidiadau i wasanaethau.

6 Daethom i'r casgliad bod **trefniadau llywodraethu Cyngor Gwynedd ar gyfer newid gwasanaethau yn gadarn ac yn gwella, gan gefnogi proses gwneud penderfyniadau effeithiol yn well.** Daethom i'r casgliad hwn am y rhesymau canlynol:

- mae newidiadau i wasanaethau'n cael eu cynllunio a'u rhoi ar waith mewn fframwaith strategol clir;
- mae trefniadau llywodraethu ac atebolrwydd ar gyfer penderfynu ar yr angen i newid gwasanaethau, a natur hynny, wedi'u diffinio'n glir a'u deall yn dda yn gyffredinol;
- mae achosion busnes wedi'u strwythuro'n dda ac yn addysgiadol, ond nid yw'r broses o adolygu a herio opsiynau darparu gwasanaethau gan bwyllgorau craffu bob amser yn amserol;
- mae ymgysylltu â rhanddeiliaid yn gynhwysfawr ac yn amrywiol;
- mae trefniadau i fonitro, asesu ac adrodd ar effaith newidiadau i wasanaethau'n parhau i gryfhau; ac
- mae hunanasesiadau blynyddol o drefniadau llywodraethu'r Cyngor yn seiliedig ar risg ac yn hyrwyddo gwelliant parhaus.

Cynigion ar gyfer gwella

Arddangosyn 1: cynigion ar gyfer gwella

Mae'r tabl isod yn pennu'r meysydd gwella a nodwyd drwy ein hadolygiad.

Cynigion ar gyfer gwella	
Gellid atgyfnerthu trefniadau llywodraethu'r Cyngor ar gyfer newidiadau sylweddol i wasanaethau drwy'r canlynol:	
C1	Pwyllgorau craffu'n cael y cyfle i adolygu a herio achosion busnes newid gwasanaethau'n amserol cyn i'r Cabinet wneud penderfyniad terfynol.

Adroddiad manwl

Mae trefniadau llywodraethu Cyngor Gwynedd ar gyfer newid gwasanaethau'n gadarn ac yn gwella, gan gefnogi proses gwneud penderfyniadau effeithiol yn well

Mae newidiadau i wasanaethau'n cael eu cynllunio a'u rhoi ar waith mewn fframwaith strategol clir

7 Gweledigaeth y Cyngor – fel a bennir yn ei Gynllun Strategol 2013-17 – yw 'y gorau i bobl Gwynedd mewn cyfnod anodd'. Mae'r weledigaeth hon yn cynnwys ymrwymiad i 'drawsffurfio gwasanaethau i fod yn wasanaethau y byddwn yn gallu eu cynnal i'r dyfodol'. Mae Cynllun Strategol 2013-17 yn cyfeirio'n benodol at bwysigrwydd materion trawsbynciol megis cynaliadwyedd, cydraddoldebau a'r Gymraeg wrth gyflawni gweledigaeth y Cyngor, cyflawni ei amcanion gwella, ac wrth newid a darparu gwasanaethau.

8 Mae cynigion newid gwasanaethau'n gysylltiedig â gweledigaeth y Cyngor drwy'r blaenoriaethau a'r amcanion gwella yng Nghynllun Strategol 2013-17 a/neu ofynion Cynllun Arbedion Effeithlonrwydd 2015-18. Mae prosiect llywodraethu'r cyngor, sef Ffordd Gwynedd, yn darparu'r fframwaith ar gyfer rhoi ei weledigaeth ar waith drwy ddatblygu diwylliant yn y Cyngor sy'n 'rhoi pobl Gwynedd wrth wraidd popeth yr ydym yn ei wneud'.

9 Hefyd, gwneir newidiadau i wasanaethau'r Cyngor er mwyn cyflawni amcanion ehangach, megis gofynion statudol (targedau gwastraff cenedlaethol a safonau llyfrgelloedd). Mae'r newid mae wedi'i wneud i'w Wasanaeth Casglu Gwastraff Gweddilliol – gan symud i gasgliadau gwastraff cartref bob tair wythnos yn y Sir – yn cynnig helpu'r Cyngor i fodloni gofynion Strategaeth Llywodraeth Cymru, sef Tuag at Ddyfodol Diwastraff: Cymru'n Un: Cenedl Un Blaned, yn ogystal â'r amcanion yn ei Gynllun Strategol 2013-17, Cynllun Arbedion Effeithlonrwydd 2015-18 a Strategaeth Wastraff 2010 - 2025: Mae newidiadau'r Cyngor i'w Wasanaeth Llyfrgelloedd yn cynnig helpu'r Cyngor i gydymffurfio â Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru, yn ogystal â chyflawni'r amcanion yn ei gynlluniau ei hun.

Mae trefniadau llywodraethu ac atebolrwydd ar gyfer penderfynu ar yr angen i newid gwasanaethau, a natur hynny, wedi'u diffinio'n glir a'u deall yn dda yn gyffredinol

10 Ceir rheolau a gweithdrefnau, gan gynnwys rolau a chyfrifoldebau ar gyfer gwneud penderfyniadau a rheoli pob agwedd ar fusnes y Cyngor, yng Nghyfansoddiad y Cyngor. Diweddarwyd y Cyfansoddiad ym mis Mai 2015 ac mae'n disgrifio strwythur proses gwneud penderfyniadau'r Cyngor gan gynnwys y Cyngor llawn, y Cabinet a phwyllgorau craffu. Mae hyn yn rhoi arweiniad clir ar rolau a dyletswyddau gwahanol swyddogion ac Aelodau yn y broses gwneud penderfyniadau.

11 Nid yw'r Cyngor wedi pennu gweithdrefnau penodol i'w dilyn wrth benderfynu ar newidiadau i wasanaethau yn ffurfiol. Fodd bynnag, mae swyddogion ac Aelodau'n hyddysg yn y fframwaith llywodraethu ac atebolrwydd sydd yn y Cyfansoddiad ac yn gyffredinol glir ynghylch sut cymhwysir y rhain i'r broses gwneud penderfyniadau ym mhob agwedd ar fusnes y Cyngor, gan gynnwys newidiadau i wasanaethau.

12 Y Swyddog Monitro sy'n goruchwylio cydymffurfiaeth â'r Cyfansoddiad. Mae holl adroddiadau'r Cabinet, gan gynnwys rhai Deiliaid Portffolio ar newidiadau i wasanaethau, yn cael eu hadolygu gan y Swyddog Monitro er mwyn sicrhau y bodlonir gofynion cyfreithiol a chyfansoddiadol. Mae'r Swyddog Monitro, neu gynrychiolydd o'r Adran Gyfreithiol, yn Aelod o'r timau prosiect ar gyfer rhai o'r prosiectau newid gwasanaethau mawr, megis ad-drefnu ysgolion, lle mae materion cyfansoddiadol a/neu gyfreithiol sylweddol.

Mae achosion busnes wedi'u strwythuro'n dda ac yn addysgiadol, ond nid yw'r broses o adolygu a herio opsiynau darparu gwasanaethau gan bwyllgorau craffu bob amser yn amserol

13 Mae achosion busnes newid gwasanaethau'n gynhwysfawr ac yn cynnwys ystod eang o wybodaeth, gan gynnwys opsiynau darparu, dadansoddiad ariannol a pherfformiad, ystyriaethau cynaliadwyedd, canlyniadau ymgynghoriadau, adroddiadau ymgynghorwyr, gofynion safonau ac asesiadau cydraddoldeb.

14 Er enghraifft, mae’r achos busnes ar gyfer y newidiadau i’r Gwasanaeth Casglu Gwastraff Gweddilliol yn cynnwys gwybodaeth gynhwysfawr i helpu swyddogion ac Aelodau i wneud penderfyniad gwybodus. Mae’n cynnwys canfyddiadau adroddiad ymgynghorydd yn 2013 a gomisiynwyd dan Raglen Gweithredu’r Cynllun Gwastraff ac Adnoddau Llywodraeth Cymru. Mae’r adroddiad yn cynnwys dadansoddiad manwl o berfformiad ailgylchu gwastraff y Cyngor ac ystod o opsiynau, gan gynnwys symud i gylch casglu tair wythnos ar gyfer gwastraff cartref, er mwyn helpu i fodloni gofynion Cynllun Strategol 2013-17 y Cyngor, Cynllun Arbedion Effeithlonrwydd 2015-18, Strategaeth Wastraff 2010-25, Strategaeth Tuag at Ddyfodol Diwastraff: Cymru’n Un: Cenedl Un Blaned Llywodraeth Cymru a’i glasbrint casglu ar gyfer gwasanaethau rheoli gwastraff cynaliadwy.

15 Hefyd, cynhaliodd y Cyngor ymgynghoriad i roi adborth defnyddwyr ar y newidiadau arfaethedig. Cafwyd dros 2,500 o ymatebion i’r ymgynghoriad, gan gynnwys dros 600 gan Banel Dinasyddion y Cyngor. Mae dadansoddiad manwl o ganlyniadau’r ymgynghoriad wedi’i gynnwys yn yr achos busnes.

16 Mae dadansoddiad manwl o’r risgiau sy’n gysylltiedig â’r newid i’r gwasanaeth Casglu Gwastraff Gweddilliol, a’r camau a gynigir er mwyn lleihau’r risgiau, hefyd wedi’i gynnwys yn yr achos busnes, ynghyd ag esboniad o’r goblygiadau ariannol ac arbedion, ac asesiad o’r effaith ar gydraddoldeb.

17 Mae achos busnes y Gwasanaeth Llyfrgelloedd wedi’i lunio ar sail yr un fframwaith a meini prawf â’r rhai a ddefnyddiwyd yn achos busnes y Gwasanaeth Casglu Gwastraff Gweddilliol. Mae canfyddiadau ac argymhellion adroddiad ymgynghorydd wedi’u cynnwys, ynghyd â chanlyniadau ymgynghoriad manwl, dadansoddiad manwl, crynodeb o ystyriaethau cynaliadwyedd ac asesiad o’r effaith ar gydraddoldeb.

18 Ar ôl i’r Cyngor benderfynu cynnwys y newidiadau i’r Gwasanaeth Casglu Gwastraff Gweddilliol a’r Gwasanaeth Llyfrgelloedd yng Nghynllun Arbedion Effeithlonrwydd 2015-18, aeth y Tîm Rheoli Corfforaethol a’r Cabinet ati i adolygu a herio’r achosion busnes unigol. Roedd y broses adolygu a herio’n drwyadl ac wedi’i dogfennu’n dda. Mae penderfyniadau allweddol ynglŷn â newidiadau i wasanaethau wedi’u cynnwys yn agendâu cyfarfodydd a dogfennau sydd ar gael ar wefan y Cyngor.

19 Er bod y broses o adolygu a herio achosion busnes gan y Tîm Rheoli Corfforaethol a’r Cabinet yn gadarn, mae rhywfaint o anghysondeb o ran sut a phryd mae’r pwyllgorau craffu’n cael eu cynnwys yn y broses gwneud penderfyniadau ac, yn benodol, a ydynt yn gallu herio newidiadau arfaethedig i wasanaethau cyn i’r Cabinet gytuno arnynt. Cafodd y penderfyniad i newid y Gwasanaeth Casglu Gwastraff Gweddilliol ei wneud gan y Cabinet cyn i’r Pwyllgor Craffu Cymunedau gael y cyfle i herio’r model darparu newydd. Er i’r penderfyniad gael ei ‘alw i mewn’ yn y pen draw gan y Pwyllgor Craffu Cymunedau, nid oedd cyfle (amser) i’r Pwyllgor roi ei fewnbwn cyn i benderfyniad y Cabinet gael ei wneud.

20 Fodd bynnag, mae trefniadau craffu ar ôl penderfyniadau i herio'r angen i gynnwys newidiadau i wasanaethau yng Nghynllun Strategol 2013-17 a Chynllun Arbedion Effeithlonrwydd 2015-18, ac o'r achosion busnes unigol eu hunain, yn gadarn ac yn effeithiol. Cafodd cynigion i newid y Gwasanaethau Casglu Gwastraff Gweddilliol, Llyfrgelloedd a Rheoli Plâu eu cynnwys yng Nghynllun Arbedion Effeithlonrwydd 2015-18, a gyflwynwyd i gyfarfod anffurfiol y Cabinet a'r Cyfarwyddwyr Corfforaethol yn ystod 2014. Cynhaliwyd gweithdai i holl Aelodau'r Cyngor ystyried y cynigion. Yna, archwiliwyd y cynigion a barn yr Aelodau gan Gadeiryddion ac Is-gadeiryddion y tri phwyllgor craffu, cyn cyflwyno adroddiad i'r Pwyllgor Craffu Corfforaethol a'r Cabinet.

21 Mae'r Cyngor yn ymwybodol o'r angen i wella cysondeb ac effeithiolrwydd ei drefniadau craffu ac mae wedi sefydlu Is-grŵp Adolygu Craffu sydd wrthi'n archwilio nifer o fodelau craffu amgen posibl.

22 Hefyd, mae'r Cyngor wrthi'n newid ei fframwaith rheoli perfformiad i gynnwys cyfarfodydd bob naw wythnos rhwng y Penaethiaid Gwasanaeth unigol, Deiliad y Portffolio, ac aelod o'r Tîm Rheoli Corfforaethol ac, am gyfnod prawf, ddau Aelod o bwyllgor craffu. Mae'r trefniadau newydd yn cael eu cyflwyno er mwyn cyfuno goruchwylio newidiadau i wasanaethau a materion darparu â monitro perfformiad gwasanaethau ac er mwyn cynyddu rôl Aelodau craffu yn yr agweddau hyn ar fusnes y Cyngor.

Mae ymgysylltu â rhanddeiliaid yn gynhwysfawr ac yn amrywiol

23 Un o brif nodau prosiect Ffordd Gwynedd yw sicrhau bod gan y Cyngor ddull effeithiol o gyfathrebu â rhanddeiliaid 'er mwyn sicrhau ein bod yn gwneud y pethau iawn o ran yr hyn sydd o bwys i bobl Gwynedd'. Datblygodd y Cyngor Strategaeth Ymgysylltu 2013-17 er mwyn helpu i gyflawni'r nod hwn.

24 Mae Strategaeth a Llawlyfr Ymgysylltu 2013-17 yn rhoi fframwaith o ran sut a phryd i ymgynghori. Mae'n rhoi arweiniad manwl ar bob agwedd ar ymgysylltu, gan gynnwys camau i'w cymryd i nodi'r mathau gwahanol o randdeiliaid perthnasol drwy fapio rhanddeiliaid.

25 Drwy gymhwyso'r egwyddorion a'r arweiniad yn Strategaeth a Llawlyfr Ymgysylltu 2013-17, mae'r Cyngor wedi cael barn ystod eang o randdeiliaid cyn gwneud penderfyniadau ar newid gwasanaethau. Cynhaliodd y Cyngor ymgynghoriad helaeth yn 2015 fel rhan o brosiect Her Gwynedd. Cafodd arolwg Her Gwynedd ei gynllunio a'i weithredu'n dda a rhoddodd gyfle i breswylwyr, busnesau a sefydliadau eraill wneud sylwadau ar 118 o newidiadau posibl i wasanaethau a'u blaenoriaethu cyn iddynt gael eu trafod a'u cwblhau gan y Cyngor. Cafwyd dros 2,100 o ymatebion i'r holiadur ac aeth dros 600 o aelodau'r cyhoedd i 32 o fforymau neu sesiynau galw heibio.

26 Dadansoddwyd canlyniadau'r ymgynghoriad dros nifer o gategorïau, gan gynnwys dalgylchoedd ysgolion uwchradd, pobl ifanc (hyd at 25 oed), pobl hŷn (65 oed a throsodd) a phobl ag anableddau). Cysylltwyd â sefydliadau partner a grwpiau trydydd sector yn uniongyrchol gan eu gwahodd i gymryd rhan yn Her Gwynedd. Cafwyd dros 70 o ymatebion gan fusnesau, elusennau, cynghorau tref a chymuned a sefydliadau celfyddydau neu addysgol.

27 Mae'r Cyngor hefyd yn cynnal ymgynghoriadau ar gynigion ar gyfer newidiadau unigol i wasanaethau'n effeithiol. Cyfeirir at yr ymgynghoriadau manwl ar y newidiadau arfaethedig i'r Gwasanaethau Casglu Gwastraff Gweddilliol a Llyfrgelloedd yn gynharach yn yr adroddiad hwn. Mae canlyniadau ymgynghoriadau Her Gwynedd a newidiadau unigol i wasanaethau wedi'u cyfeirio'n dda ac mae'n hawdd eu canfod ar wefan y Cyngor.

Mae trefniadau i fonitro, asesu ac adrodd ar effaith newidiadau i wasanaethau'n parhau i gryfhau

28 Amlinellwyd y broses o gyflwyno trefniadau newydd i wella fframwaith rheoli perfformiad y Cyngor ym mharagraff 22 uchod. Roedd trefniadau rheoli perfformiad blaenorol y Cyngor yn cynnwys gofyniad i adroddiadau monitro newidiadau i wasanaethau gael eu hadolygu gan nifer o grwpiau swyddogion, aelodau a swyddogion/aelodau, gan gynnwys 'Paneli Gwella'. O dan y fframwaith newydd sy'n cael ei gyflwyno nawr, bydd Paneli Gwella'n cael eu diddymu fel rhan o symleiddio trefniadau llywodraethu'r Cyngor. Fel yr adroddwyd yn gynharach, bydd canlyniadau a pherfformiad ariannol newidiadau i wasanaethau'n cael eu hadrodd bob naw wythnos i grŵp o uwch swyddogion ac Aelodau. Yna, bydd yr adroddiadau'n cael eu hadolygu gan y Tîm Rheoli Corfforaethol, y Cabinet a'r pwyllgor craffu.

29 Roedd y gofyniad i fonitro effaith newidiadau i'r Gwasanaeth Casglu Gwastraff Gweddilliol yn rhan annatod o'r achos busnes newid i wasanaeth. Er mwyn lleihau unrhyw aflonyddwch ar breswylwyr, cyflwynwyd newidiadau i wasanaethau fesul cam. Cyflwynwyd y cylch casglu gwastraff tair wythnos yn rhanbarth Dwyfor y Sir ym mis Hydref 2014. Sefydlwyd dau dîm – y Tîm Gweithredol a'r Tîm Ymgysylltu – yn yr Adran Priffyrdd a Threfol er mwyn gweithredu a monitro effaith newidiadau i wasanaethau.

30 Cyflwynwyd adroddiad y Cyngor sy'n crynhoi effaith y newidiadau i wasanaethau ar breswylwyr Dwyfor i'r Pwyllgor Craffu Cymunedau ym mis Chwefror 2015. Mae'r adroddiad yn rhoi dadansoddiad manwl o'r gwelliannau ariannol a pherfformiad a gyflawnwyd o gyflwyno'r gwasanaeth newydd, gan gynnwys gostyngiad o 22% yn y gwastraff gweddilliol a gesglir yn Nwyfor ac arbed £100,000 i'r Cyngor o ganlyniad i hynny mewn costau tirlenwi blynyddol. Mae adroddiad y Cyngor hefyd yn cynnwys canlyniadau arolwg cyfranogiad preswylwyr Dwyfor a gynhaliwyd fel rhan o Raglen Gweithredu'r Cynllun Gwastraff ac Adnoddau Llywodraeth Cymru.

31 Mae'r Cyngor hefyd yn ymroddedig i sicrhau ei fod yn cydymffurfio â'i gyfrifoldebau o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 i gynnal asesiadau cydraddoldeb ac effaith ac i fonitro effeithiau newidiadau i wasanaethau ar grwpiau gwarchodedig. Mae Strategaeth Mwy na Llyfrau'r Gwasanaeth Llyfrgelloedd yn cynnwys trefniadau i fonitro ac adolygu effeithiau'r newidiadau i wasanaethau. Mae'r trefniadau'n cynnwys y gofyniad am Brif Swyddog i adolygu materion cydraddoldebau.

32 Mae trefniadau monitro hefyd wedi'u cyflwyno er mwyn mesur effeithiau newidiadau i'r Gwasanaeth Casglu Gwastraff Gweddilliol ar y grwpiau gwarchodedig a nodwyd yn yr asesiad o'r effaith ar gydraddoldeb. O ganlyniad i'r adborth, gwnaed newidiadau i'r gwasanaeth er mwyn adlewyrchu'n well anghenion pobl ifanc/teuluoedd a'r henoed a phobl ag anableddau. Mae asesiad cydraddoldebau ledled y sir i fesur effaith newidiadau i'r Gwasanaeth Casglu Gwastraff Cartref yn y flwyddyn lawn gyntaf yn yr arfaeth ar gyfer 2017.

Mae hunanasesiadau blynyddol o drefniadau llywodraethu'r Cyngor yn seiliedig ar risg ac yn hyrwyddo gwelliant parhaus

33 Mae asesiad blynyddol y Cyngor o'i fframwaith llywodraethu wedi gwella'n sylweddol ers sefydlu'r Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu (y Grŵp) yn 2013. Mae'r Grŵp yn cynnwys nifer o uwch swyddogion gan gynnwys y Prif Weithredwr, Swyddog Monitro, Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol a'r Uwch Reolwr Refeniw a Risg.

34 Prif amcan y Grŵp yw cynnal trosolwg parhaus o'r holl faterion llywodraethu, gan gynnwys rheoli'r asesiad blynyddol o fframwaith llywodraethu'r Cyngor. Mae'r Grŵp yn asesu ac yn sgorio effaith ac effeithiolrwydd y 33 o elfennau yn fframwaith llywodraethu'r Cyngor yn flynyddol. (1 – effaith isel/aneffeithiol iawn i 5 – effaith uchel/effeithiol iawn). Mae'r asesiad hefyd yn ystyried barn nifer o ffynonellau allanol, gan gynnwys Swyddfa Archwilio Cymru, Estyn ac Arolygiaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru, am drefniadau llywodraethu'r Cyngor.

35 Mae canlyniadau'r asesiad yn cael eu hadrodd i'r Tîm Rheoli Corfforaethol a'r Pwyllgor Archwilio fel rhan o'r broses ar gyfer llunio, adolygu a chraffu ar Ddatganiad Llywodraethu Blynyddol y Cyngor. Ni nodir unrhyw elfennau o fframwaith llywodraethu'r Cyngor fel blaenoriaethau uchel iawn (ar raddfa o isel iawn i uchel iawn) ar gyfer gwella yn Natganiad Llywodraethu Blynyddol 2015-16. Fodd bynnag, mae deg maes llywodraethu wedi'u categoreiddio fel blaenoriaethau uchel ar gyfer gwella, gan gynnwys trefniadau craffu, rheoli perfformiad a rheoli risg.

36 Mae'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn cynnwys crynodeb o'r camau y mae'r Cyngor yn eu cymryd er mwyn gwella'r meysydd â blaenoriaeth uchel. Cyfeiriwyd at adolygiad y Cyngor a'r gwelliannau dilynol i strwythur a gweithrediad y broses graffu a'r fframwaith rheoli perfformiad yn gynharach yn yr adroddiad hwn.

Wales Audit Office
24 Cathedral Road
Cardiff CF11 9LJ

Tel: 029 2032 0500
Fax: 029 2032 0600
Textphone : 029 2032 0660

E-mail: info@audit.wales
Website: www.audit.wales

Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500
Ffacs: 029 2032 0600
Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru
Gwefan: www.archwilio.cymru